

ANNE BRONTË

WILDFELL HALL'UN
KİRACISI

Çeviri: RANA TEKCAN

ANNE BRONTË
WILDFELL HALL'UN
KİRACISI

Can Klasik

Wildfell Hall'un Kiracısı, Anne Brontë

İngilizce aslından çeviren: Rana Tekcan

The Tenant of Wildfell Hall

İlk baskı: Thomas Cautley Newby, 1848

Bu çeviride kaynak alınan baskı: Oxford University Press, 1998

© 2023, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Eylül 2023, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Cansu Varol İzmirli

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Ömer Yaman Çamurlu

Baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık

San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul

Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-6185-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ANNE BRONTË
WILDFELL HALL'UN
KİRACISI

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Rana Tekcan

♥can

ANNE BRONTË, 1820'de Yorkshire'da altı çocuklu bir ailenin en küçüğü olarak doğdu. Babası yoksul İrlandalı bir din adamıydı ve Anne yaşamının büyük kısmını onun cemaatinin bölgesinde geçirdi. Kız kardeşi Emily'yle hayalî Gondal Krallığı'nı kurguladı, burada geçen şiir ve öyküler kaleme aldı. Birkaç ailenin evinde mürebbiye olarak çalıştı. Kız kardeşleri Charlotte ve Emily'yle birlikte "Poems by Currer, Ellis and Acton Bell" başlığında toplayıp romanlarında da yer yer kullandıkları takma isimleriyle imzaladıkları 21 şiir yazdı. İlk romanı *Agnes Grey*, Emily Brontë'nin *Uğultulu Tepeler*'iyle birlikte yayımlandı. Bu iki romanın başarısı okurun gözünde *Jane Eyre*'in popülerliğiyle özdeşleşti ve Anne Brontë'nin ikinci romanının gelişini hızlandırdı. Satışların iyi gittiği ilk yıl Brontë vereme yakalandı ve bir yıla kalmadan, 29 yaşında yaşamını yitirdi. *Agnes Grey*'i tekrar baskıya hazırlayan Charlotte Brontë, *Wildfell Hall'un Kiracısı*'nın konu seçimi bakımından hatalı olduğundan dikkate değer olmadığını öne sürerek yeniden baskısının yapılmasına engel oldu. Dönemin bazı eleştirmenleriyse Anne Brontë'nin deha yoksunu bir Brontë olduğunu yazıp çizdi. Brontë'nin yaşamöyküsü ve romanlarının hak ettikleri ilgiyi görmesi 20. yüzyılı buldu.

RANA TEKCAN, 1966'da Ankara'da doğdu. English High School'u ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Yüksek lisansını Southern Illinois University, Carbondale İngiliz Edebiyatı Bölümü'nde, doktorasını da Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. *Gurur ve Önyargı*, *Macbeth*, *Antonius* ve

Kleopatra ve *Julius Caesar*'ın editörlüğünü yapmış, Vladimir Nabokov'un *Lujin Savunması*'nı, Charles ve Mary Lamb'in *Shakespeare'den Hikâyeler*'ini, Jane Austen'in *Gençlik Eserleri*'ni, A.S. Byatt'ın *Sahipler*'ini Türkçeye çevirmiştir. İstanbul Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde öğretim üyesidir.

I. Cilt

Saygıdeğer Beyefendi J. Halford'a

Sevgili Halford,

Son görüşmemizde, tanışmamızdan önceki gençlik yıllarında başından geçen en dikkate değer olayların gayet ayrıntılı ve ilginç hikâyesini bana anlatmış, sonra da benden aynı açık yürekliliği göstermemi istemiştin. O zaman hikâye anlatacak havamda olmadığımın, anlatacak hiçbir şeyim yok diyerek ve başka sudan bahanelerle, ki bunları kabul etmemiştin, isteğini geri çevirmiştim. Hemen lafı değiştirdin, ama şikâyet etmediğin halde derinden yaralandığın belliydi; yüzün sohbetimizin sonuna kadar kara bir bulutun gölgesinde kaldı, bildiğim kadarıyla hâlâ da öyle, çünkü o zamandan beri yazdığın mektuplarda öyle ağırbaşlı, öyle yarı melankolik bir tutukluk ve mesafe var ki vicdanım rahat olmasa bana çok tesir edebilirdi.

Hiç utanmıyor musun, eski dostum – bu yaşta, üstelik birbirimizi bunca zamandır bu kadar yakından tanıyorken, samimiyetimi ve itimadımı bunca kere ispat etmiş, senin bana gösterdiğin kapalılığa ve suskunluğa ben bir kere bile gücünmemişken? – Ama ne yapalım, durum böyle; sen tabiat itibarıyla konuşkan biri değilsin, hayatta büyük şeyler yaptığını düşünüyordun ve o önemli sohbet sırasında kalbini bir dostuna açabileceğini kesinlikle ispat etmiştin – eminim bunu bir daha

asla yapmamaya da yemin ettin – ve böyle yüce bir lütfâ karşılık, en azından senin yaptığının aynısını hiç tereddüt etmeden yapmam gerektiğine kanaat getirdin.

Pekâlâ! – Kalemi elime sana sitem etmek ya da kendimi savunmak için almadım; niyetim eski kabahatler için özür dilemek de değil, eğer mümkünse onları telafi etmek.

Bugün ıslak, yağmurlu bir gün, bütün aile misafirliğe gitti, bense kütüphanemde yalnızım, bazı küflü eski mektuplara ve kâğıtlara bakıyor, eski günleri düşünüyorum. Yani şu anda, tam da eski zamanlara ait bir hikâyeyle seni eğlendirecek bir ruh hali içindeyim – güzelce ısınmış ayaklarımı şömine pervazından çektim, masaya döndüm ve huysuz eski dostuma yukarıdaki satırları yazdım, hayatımın en önemli olayının bir eskizini – hayır bir eskizini değil – noksansız ve aslına sadık hikâyesini anlatmak üzereyim. Hikâyeyi okuduğunda beni nankörlükle ve samimiyetsizlikle suçla bakalım suçlayabilirsen.

Uzun hikâyeleri sevdiğini biliyorum, ayrıntılara ve her şeyin tafsilatıyla anlatılmasına büyükannem kadar düşkünsün, ben de seni bu zevkten mahrum bırakmayacağım; sınırlarımı ancak kendi sabrım ve keyfim belirleyecek.

Bahsettiğim mektupların ve kâğıtların arasında yıpranmış eski bir günlüğümü buldum; bunu sana sadece kendi hafızama (gayet kuvvetli olsa da) dayanmadığımın bir teminatı olarak söylüyorum; hikâyenin ince ayrıntılarını takip ederken bana inanmakta fazla zorlanma diye. Hemen ilk bölümle başlayalım o halde, zira bu bir sürü bölümden oluşan bir hikâye.

1

Keşif

Benimle 1827 sonbaharına dönmelisin.

Biliyorsun, babam ...shire'da hali vakti yerinde bir çiftçiydi; onun özel isteği üzerine ben de aynı sessiz sakin işi zoraki de olsa meslek edinmiştim. Aslında hırs beni daha yüksek amaçlara itiyor, kendini beğenmişlik de kendisine kulak vermeyerek yeteneklerimi kuma gömdüğümü, ışığımı sakladığımı söyleyip duruyordu. Annem beni büyük işler başarabileceğime inandırmak için elinden geleni yapıyordu; ama yükselme hırsının düpedüz yıkıma yol açacağını ve değişimin mahvolmak demek olduğunu düşünen babam, benim ya da çevremdeki insanların yaşam koşullarını iyileştirmeme yarayacak planlarımı dinlemeye yanaşmıyordu. Hepsinin bir saçmalık olduğunu söylüyordu. Son nefesini verirken, onun ve ondan önce de babasının gittiği yoldan gitmemi, en önemli hedefimin bu dünyada kimsenin eline bakmadan, dürüstçe yürümek ve baba topraklarını, en azından onun bana bıraktığı verimli haliyle, çocuklarıma bırakmak olması gerektiğini iyice tembihledi.

“Doğru! – Dürüst ve çalışkan bir çiftçi toplumun en yararlı üyelerinden biridir; eğer yeteneklerimi toprağıma ekip biçmekte, genel manada tarımı geliştirmekte kullanırsam, sadece yakın tanıdıklarına ve aileme değil, bir bakıma bütün insanlığa faydam olur – böylece hayatımı boşa harcamamış olurum.”

Ekim ayının sonuna doğru soğuk, rutubetli ve bulutlu bir akşam kendimi böyle düşüncelerle avutmaya çalışarak tarladan eve doğru ağır ağır yürüyordum. Oturma odasının penceresinden görünen parlak kırmızı şömine ateşi, keyfimi yerine getirmekte ve nankörce yakın-

malarımı susturmakta kendimi düşünmeye zorladığım bütün bu bilgece düşüncelerden ve iyi kararlardan daha etkili oldu. Unutma, o zaman gençtim – sadece yirmi dört yaşındaydım – henüz kendime şimdikinin (hâlâ pek fazla olmasa da) yarısı kadar bile hükmedemiyordum.

Fakat, o mutluluk diyarına hemen gitmem mümkün değildi, önce çamurlu çizmelerimi temiz bir çift ayakkabıyla, kaba paltomu düzgün bir ceketle değiştirmeli, kendimi insan içine çıkacak hale getirmeliydim, çünkü anem bütün şefkatine rağmen bazı hususlarda çok titizdi.

Odama çıkarken, merdivenlerde düzgün tombul vücutlu, yuvarlak yüzlü, pembe yanaklı, parlak salkım bukleli ve ufacık kahverengi gözleri neşeyle bakan on dokuz yaşında şık ve güzel bir kızla karşılaştım. Sana onun kız kardeşim Rose olduğunu söylememe gerek yok. Artık çoluk çocuk sahibi hoş bir hanım olduğunu biliyorum ve hiç şüphesiz –senin gözünde– onu ilk gördüğün o mutlu günde olduğu kadar güzel. Rose’un birkaç yıl sonra daha henüz tanışmadığım, ama ondan bile daha yakın dostum olacak biriyle evleneceğini nereden bilebilirdim? Üstelik bu evleneceği kişi, merdivenlerden inerken beni yakalayan, neredeyse dengemi kaybettiren ve terbiyesizliği yüzünden kafasına okkalı bir şaplak yiyen on yedi yaşındaki kaba saba delikanlıdan bile yakın olacaktı bana. Delikanlı yediği darbeden ciddi bir yara almadı; kafası alışılmadık derecede kalın olmanın yanı sıra annemin kumral dediği kızılımsı gür kısa bukleler tarafından korunuyordu.

Oturma odasına girince, saygıdeğer hanımefendiyi şöminenin yanındaki koltuğunda oturmuş bulduk; başka işi olmadığı zamanlarda hep yaptığı gibi yün örüyordu. Şöminenin içini süpürmüş, bizi karşılamak için parlak gürül gürül bir ateş yakmıştı; hizmetkâr çay tepsisini yeni getirmişti. Rose da oturma odasının neşeli alacakaran-

lığında cilalı abanoz gibi parlayan siyah meşe büfeden şekerliği ve çay kutusunu çıkarıyordu.

Annem hünerli parmaklarının ve ışıldayan şişlerinin hareketini yavaşlatmadan dönüp bize baktı, “İşte! İkisi de geldi!” diye bağırdı. “Rose çayı hazırlarken siz de kapıyı kapatıp ateşin yanına gelin; eminim açlıktan ölmek üzeresiniz – bütün gün ne yaptınız anlatın bakalım; çocuklarımın neler yaptığını bilmek istiyorum.”

“Ben gri tayı eğitiyordum –kolay iş değil– son buğday anızının biçilişini denetledim –çünkü çiftçi yamağının kendini bile idare edecek kadar akli yok– su seviyesinin altında kalan çayırları yaygın ve etkili bir şekilde kurutacak bir plan uyguluyordum.”

“Benim cesur oğlum! – Ya sen Fergus – sen ne yapıyordun?”

“Porsuk tuzağı kuruyordum.”

Sonra da bu meşgalesiyle ilgili ayrıntıları ve tek tek her bir porsuğun ve köpeğin maharetlerini anlatmaya koyuldu; annem onu dikkatle dinlermiş gibi yapıyor ve bence karşısındakinin hak etmediği bir anne hayranlığıyla yüzündeki capcanlı ifadeyi seyrediyordu.

Fergus’un hikâyesindeki anlık bir duraklama ağzımı açıp bir kelime etmeme izin verir vermez, “Artık başka bir şey yapma zamanın geldi, Fergus,” dedim.

“Ne *yapabilirim* ki?” diye cevap verdi, “annem denize açılmama ya da orduya katılmama izin vermiyor; ben de başka hiçbir şey yapmamaya kararlıyım – ne yolla olursa olsun benden kurtulacağınıza sevineceğiniz zamana kadar hepimizi rahatsız etmek hariç.”

Annemiz onu sakinleştirmek için kısa ve sert buklelerini okşadı. Fergus homurdanıp surat asmaya çalıştı. Sonra, Rose’un üçüncü kez tekrarladığı çağrıya uyararak masadaki yerlerimizi aldık.

“Şimdi çayınızı için,” dedi Rose, “ben de size *kendi* yaptıklarımı anlatayım. Wilson’ları ziyarete gittim; keşke sen de benimle gelseydin Gilbert, çünkü Eliza Millward da oradaydı.”

“Ee, ne olmuş oradaysa?”

“Hiç! – Onun hakkında konuşmayacağım – keyfi yerinde olduğu zamanlar tatlı, komik bir küçükhanım oluyor. Hiç itiraz etmem eğer onunla...”

Annem parmağını sallayarak, “Sus, sus, canım! Kardeşin öyle bir şey düşünmüyor!” diye fısıldadı ciddiyetle.

“Pekâlâ,” diye devam etti Rose, “size orada duyduğum önemli bir haberi söyleyeceğim, yoksa çatlarım. Biliyorsunuz, geçen ay birinin Wildfell Hall’u kiralayacağını söylemişlerdi – ne olmuş sizce? Bir haftayı aşkındır orada biri oturuyormuş! Hem de bizim haberimiz bile olmamış!”

“Mümkün değil!” diye bağırdı annem.

“Çok mantıksız!!!” diye bir çığlık kopardı Fergus.

“Öyleymiş ama! Üstelik bekâr bir hanımefendiymiş!”

“Çok tuhaf, canım! Bina harap halde!”

“İki-üç odayı oturulacak hale getirmiş; orada yaşıyor-muş işte, tek başına – yaşlı bir hizmetkâr kadın hariç!”

“Of, bu her şeyi berbat etti – bir cadıdır diye umuyordum,” diye yorum yaptı Fergus, yağ sürülmüş kalın ekmek dilimini keserken.

“Saçmalama, Fergus! Ama çok garip değil mi, anne?”

“Garip! İnanasım gelmiyor.”

“Ama inanabilirsin; Jane Wilson onu görmüş. Anne-siyle beraber gitmişler, tabii annesi buralara bir yabancı-nın taşındığını duyar duymaz yerinde duramaz olmuş, onu görüp öğrenebileceği her şeyi öğrenmesi gerekmiş. Adı Mrs. Graham’mış ve yastaymış – dulların giydikle-rinden değil, daha sade yas giysileri giyiyormuş. Dedikle-rine göre oldukça gençmiş –en fazla yirmi beş-yirmi altı

yaşında– ama çok çekingemiş! Kim olduğunu, nereden geldiğini ve onunla ilgili diğer şeyleri öğrenmek için ellerinden geleni yapmışlar, ama Mrs. Wilson’ın azimli ve münasebetsiz saldırılarına ve Miss Wilson’ın usta manevralarına rağmen ağzından tek bir tatminkâr cevap, hatta öylesine söylenmiş bir söz ya da meraklarını giderecek, genç kadının geçmişine, mali durumuna ya da bağlantılarına ışık tutacak rastgele bir laf bile alamamışlar. Üstelik pek kibar davranmamış. Görünüşe bakılırsa, “güle güle” demeyi, “merhaba” demeye tercih ediyor gibiymiş. Ama Eliza Millward babasının yakında onu ziyaret etmeyi planladığını söylüyor, rahip olarak nasihatte bulunmak için. Böyle bir nasihate ihtiyacı olduğunu düşünüyor, çünkü geçen hafta başında taşındığı halde, pazar günü kiliseye gelmemiş; o da –yani Eliza da– babasıyla gitmek için yalvaracakmış, tatlı dille ağzından laf alacağından emin. Biliyorsun Gilbert, o her şeyi yapabilir. Biz de bir ara ziyaretine gitmeliyiz, anne; malum, nezaket bunu gerektirir.”

“Tabii canım. Zavallı şey kendini ne kadar yalnız hissediyordur!”

“Lütfen acele et; çayına kaç şeker koyduğunu, ne tür şapkalar ve ev elbiseleri giydiğini bana anlatmayı unutma; çünkü bunları öğrenmeden nasıl yaşarım bilmiyorum,” dedi Fergus büyük ciddiyetle.

Söylediklerinin müthiş bir espri olarak algılanmasını amaçladıysa da fena halde başarısız oldu, çünkü kimse gülmedi. Fakat, fazla bozulacak zamanı olmadı, çünkü tereyağlı ekmeğinden bir ısırık koparıldıktan sonra tam çayını içecekken, kendi esprisinin komikliğinin karşı konulmaz bir dürtüyle farkına varıp masadan fırlamak zorunda kaldı. Kahkahalarla gülerken ve boğulur gibi sesler çıkararak odadan dışarı koştu, bir dakika sonra bahçede acıyla bağırıldığını duydu.

Anne Brontë, ikinci romanı *Wildfell Hall'un Kiracısı*'nı Acton Bell müstear ismiyle yayımlar; okur ve eleştirmenlerin büyük çoğunluğu için roman pek çok nedenle sansasyonel niteliktedir: Brontë başkahramanıyla Victoria dönemi toplumunun katı kural ve beklentilerine göre şekillenmiş itaatkâr kadın profiline meydan okur. Roman genel bir bakışla evlilik ve aşk ilişkisini ele alır gibi görünse de alkolizmin neden olduğu aile içi sıkıntılar ve istismar gibi konuları çağından beklenmeyecek bir cesaretle irdeler.

Erken dönem feminist romanlar arasında anılan *Wildfell Hall'un Kiracısı*, gençlik heyecanıyla yapılan yanlış bir eş seçimi sonucu huysuz, sadakatsiz, şiddet eğilimli ve alkol bağımlısı bir adamla yaşamaya mahkûm olan Helen Huntingdon'ın bağımsızlık arayışını anlatır. Kaçmak, bir eş olarak görevini yerine getirmemek anlamına gelecek, dahası dar görüşlü kasabalıların rahatsız edici bakışlarını üstüne toplayacak; kalmaksa Helen'ı ömür boyu işkenceye mahkûm edecektir.

#dünyaklasikleri #ingilizklasikleri #aşk #evlilik #şiddet #alkolizm
#sadakat #umut #kaçış

Kapak resmi: Carl Gustav Carus

ISBN: 978-975-07-6185-0

